

## บทที่ 4

### ข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ที่ทำการศึกษา

ในการศึกษาคั้งนี้ ได้ศึกษาครอบคลุม 5 ชุมชนคือ ชุมชนเอราวัณ ศาลาแดง หัวฝาย ท่าสะตอย และระแกง ฉะนั้นในการกล่าวถึงข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ที่ศึกษานี้จะได้แยกทีละชุมชน ดังนี้

#### 4.1 ชุมชนเอราวัณ

##### 4.1.1 ที่ตั้งและขนาด

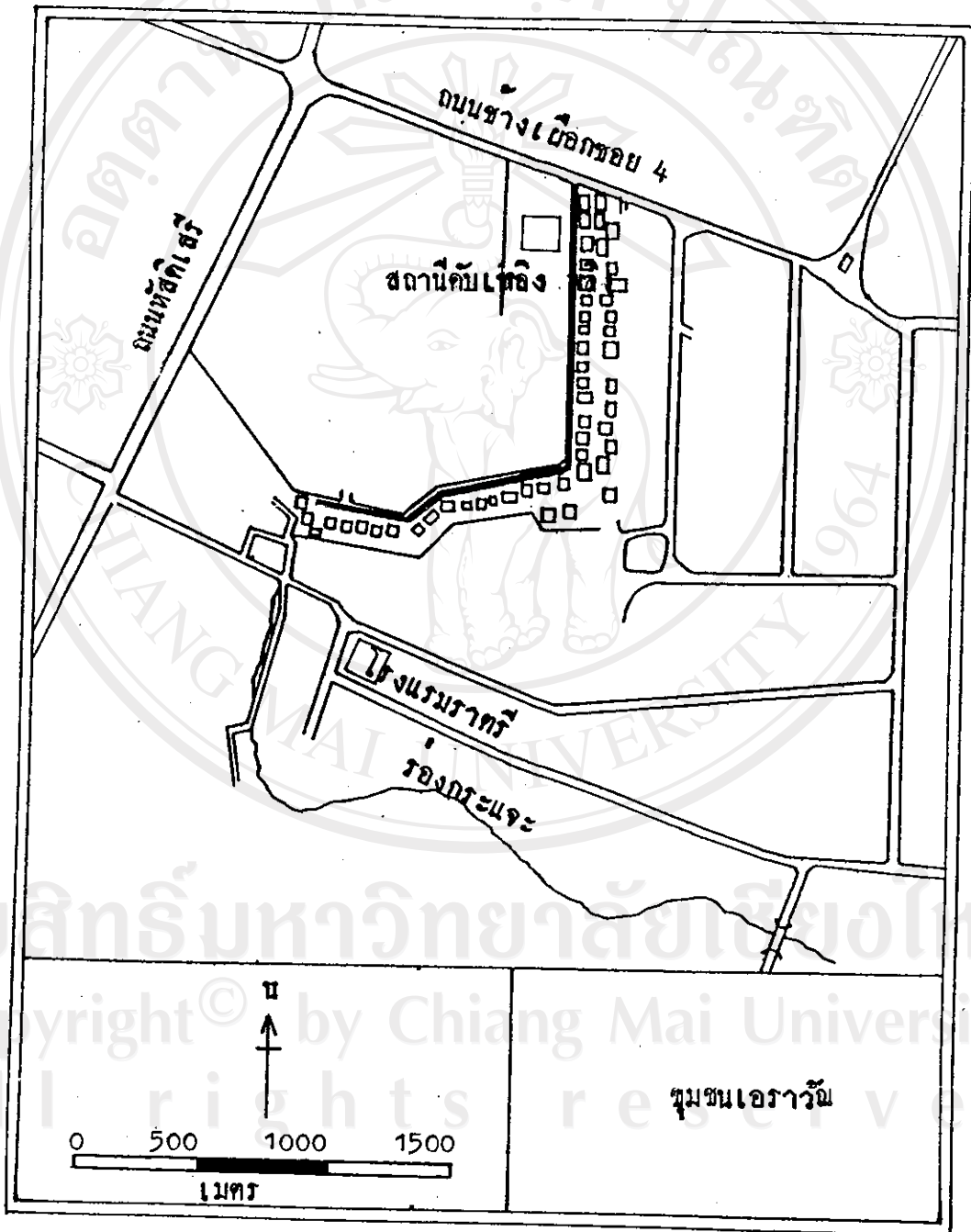
ชุมชนเอราวัณตั้งอยู่ในตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ทางด้านเหนือของชุมชนติดกับถนนข้างฝือกซอย 4 ทางด้านใต้ติดกับที่จัดสรรของโรงเรียนโกวิทอรัณย ทางด้านตะวันออกติดกับกำแพงดิน และที่จัดสรร ส่วนทางตะวันตกติดกับฝายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาลนครเชียงใหม่ หน่วยข้างฝือกและป่าช้าลื้อ (ภาพที่ 4.1)

ชุมชนเอราวัณตั้งอยู่ห่างศูนย์กลางธุรกิจของเมือง (CBD) จากตลาดวโรรสประมาณ 5 กิโลเมตร มีตลาดที่อยู่ใกล้ชุมชนนี้มากที่สุดคือ ตลาดเอราวัณซึ่งอยู่ห่างประมาณ 500 เมตรและรองลงไปคือ ตลาดธานีรินทร์อยู่ห่างประมาณ 700 เมตร และตลาดข้างฝือกอยู่ห่างประมาณ 1 กิโลเมตร ชุมชนเอราวัณอยู่ใกล้กับชุมชนร่องกระแจ่มากที่สุด

ชุมชนเอราวัณเป็นชุมชนที่มีขนาดเล็กที่สุดในจำนวน 5 ชุมชนที่ศึกษามีประชากรประมาณ 194 คน และมี 48 หลังคาเรือน

##### 4.1.2 ประวัติความเป็นมา

บริเวณชุมชนนี้เดิมเป็นป่าไม้และมีทางเกวียนผ่านเพื่อที่จะผ่านไปยังป่าช้าลื้อ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วประชากรไม่ค่อยเดินผ่าน เพราะเป็นทางที่ผ่านเข้าไปป่าช้า เมื่อประมาณ 20 กว่าปี



ภาพที่ 4.1 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนเอราวัณ

มานี้ได้มีสามีมรรรยาคนหนึ่งเข้ามาบุกกรุกพื้นที่บริเวณนี้และได้สร้างกระท่อมหลังเล็ก ๆ ขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นบ้านหลังแรกของชุมชน สามีมรรรยาคนนี้เดิมอาศัยอยู่ในป่าช้าลือเพราะสามีเป็นสัปเหร่ออยู่ที่ป่าช้านี้ ภายหลังเลิกอาชีพนี้ จึงได้เข้ามาบุกกรุกพื้นที่บริเวณนี้ซึ่งอยู่ใกล้กับป่าช้านี้เอง ต่อมาภายหลังได้มีประชาชนได้ทยอยกันเข้ามาบุกกรุกพื้นที่บริเวณนี้และสร้างที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งบางคนก็เข้ามาบุกกรุกพื้นที่โดยการจับจองที่ไว้ก่อนแล้วจึงเข้ามาสร้างบ้านขึ้นภายหลัง ต่อมาเมื่อมีประชาชนได้อพยพเข้ามาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้ไม่มีพื้นที่ที่จะบุกกรุกได้อีกต่อไป จึงใช้วิธีขอแบ่งพื้นที่จากผู้ที่จับจองพื้นที่ไว้และสร้างบ้านขึ้น ทำให้ชุมชนนี้ขยายตัวอยู่ตลอด ในปัจจุบันพื้นที่ในชุมชนนี้ไม่มีที่ว่างจะให้บุกกรุกสร้างที่อยู่อาศัยได้อีก เพราะประชาชนสร้างบ้านหนาแน่นเต็มไปหมด แต่ชุมชนนี้ก็ยังมีผู้อพยพย้ายถิ่นเข้ามาอีก โดยเข้ามาอาศัยอยู่แทนเจ้าของบ้านที่ย้ายออกไป

กำแพงดินที่อยู่ทางตะวันออกของชุมชนนี้เดิมมีขนาดยาวมากแต่ต่อมาได้มีประชาชนที่มีฐานะดีซึ่งอยู่นอกชุมชนได้นำรถแทรกเตอร์เข้ามาไถกำแพงดินนี้ลงเพื่อใช้พื้นที่บริเวณนี้ และนำดินจากกำแพงไปถมหนองน้ำซึ่งอยู่ติดกับกำแพงนี้ด้วย จึงทำให้กำแพงดินปัจจุบันเหลืออยู่ประมาณ 20 เมตรเท่านั้น

ที่ดินบริเวณนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของเทศบาล และเทศบาลได้เคยฟ้องร้องไล่ที่ประชาชนที่อยู่ในชุมชนนี้เมื่อปี พ.ศ. 2511 แต่ไม่สำเร็จ ประชาชนยังคงอาศัยอยู่ในชุมชนนี้เรื่อยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันแต่อยู่ในฐานะที่เป็นผู้บุกกรุกพื้นที่หรืออยู่อย่างผิดกฎหมายนั่นเอง

#### 4.1.3 ลักษณะทางกายภาพ

ชุมชนที่ตั้งอยู่ในคูปรุณเป็นส่วนใหญ่ คูนี้มีน้ำขังตลอดปีโดยเฉพาะในฤดูฝนระดับน้ำในคูจะสูง แต่ถ้าฝนตกหนักหลาย ๆ วันติดกันทำให้เกิดน้ำท่วมเพราะคูนี้มีทางระบายน้ำออกเพียงทางเดียว ซึ่งเล็ก ๆ และแคบ ๆ ไหลลงสู่ร่องกระแจะ คูปรุณเดิมมีขนาดกว้างและน้ำในคูใส แต่ปัจจุบันได้แคบลงและตื้นเขิน ตลอดจนน้ำในคูก็เป็นน้ำเน่า เพราะประชาชนได้บุกกรุกและถมคูเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย จนทำให้ปิดกั้นทางน้ำที่จะไหลเข้าและไหลออกจึงทำให้ทางไหลออกนั้นเหลือเพียง

ช่องเล็ก ๆ น้ำไหลไม่ทัน น้ำในคูนี้เป็นน้ำที่มาจากน้ำเสียตามบ้านต่าง ๆ และน้ำฝนนอกจากนี้ การที่น้ำในคูเน่าเพราะประชาชนได้ทิ้งของเสียต่าง ๆ ลงไปในคูด้วย น้ำในคูจะส่งกลิ่นเหม็นมากในช่วงฤดูร้อน

การคมนาคมภายในชุมชน ชุมชนนี้มีถนนลาดยางผ่านทางตอนเหนือของชุมชนเพียงสายเดียวคือ ถนนข้างเฟือกซอย 4 ถนนนี้เชื่อมระหว่างถนนหัตถิเสวีกับถนนข้างเฟือก ส่วนถนนในชุมชนนั้น ไม่มีแต่มีทางเดินที่ทำด้วยไม้กระดานซึ่งกว้างประมาณ 0.5 เมตรซึ่งสะพานนี้เทศบาลได้มาสร้างให้เมื่อปี พ.ศ. 2529 นี้เอง ปัจจุบันสะพานบางตอนเริ่มผุพังแล้ว การมีสะพานนี้ทำให้การเข้าออกชุมชนได้สะดวกขึ้น

การคมนาคมติดต่อกับภายนอกชุมชน เนื่องจากชุมชนนี้ อยู่ติดกับสถานีดับเพลิง โดยมีทางเดินเป็นสะพานกัน ทางสถานีดับเพลิง ได้ช่วยเจาะรั้วเพื่อที่จะให้ใช้เป็นทางเข้าออกได้ โดยเจาะเป็นประตูเข้าออกทั้งหมด 7 ช่องด้วยกันทำให้การเข้าออกชุมชนสะดวกขึ้น แต่ชุมชนนี้ไม่มีรถประจำทางผ่านแต่มีรถลี้ล้อวิ่งผ่านทางถนนข้างเฟือกซอย 4 เท่านั้น

#### 4.1.4 สิ่งบริการสาธารณูปโภค

ในชุมชนนี้ขาดแคลนสิ่งบริการสาธารณูปโภคต่าง ๆ ซึ่งลักษณะเช่นนี้เป็นสภาพโดยทั่วไปของแหล่งเสื่อมโทรม สิ่งบริการสาธารณูปโภคในที่นี้ได้แก่ ทางระบายน้ำ ชุมชนนี้ไม่มีทางระบายน้ำที่ทางรัฐบาลสร้างขึ้นแต่มีทางระบายน้ำธรรมชาติ ซึ่งมีขนาดเล็กและแคบ ๆ โดยน้ำจะไหลลงร่องกระแจะ

ไฟฟ้า ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนนี้ใช้ไฟฟ้า โดยต่อพ่วงมาจากบ้านอื่นในชุมชนเดียวกัน ในการต่อพ่วงนี้ เจ้าของบ้านคิดค่าไฟเป็นหลอดที่ใช้ โดยผู้ขอพ่วงต้องเสียหลอดละ 25-50 บาทต่อเดือน ซึ่งแต่ละเจ้าของบ้านจะคิดราคาแตกต่างกันไป

ประปา ทั้งชุมชนมีน้ำประปาใช้อยู่เพียงบ้านเดียว ส่วนบ้านอื่น ๆ ในชุมชนนั้นไม่มีน้ำประปาใช้ แต่จะใช้ น้ำจากน้ำบ่อ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากในชุมชน น้ำบ่อเหล่านี้ เดิมสามารถนำมาใช้บริโภคได้ แต่ปัจจุบันไม่สามารถที่จะนำมาใช้ดื่มได้ เพราะน้ำบ่อมีสีเหลืองเหมือนกับน้ำที่เป็นสนิม

ฉะนั้นจึงต้องกรองก่อนจะนำมาใช้ได้ โดยใช้เครื่องกรองแบบง่าย ใช้ภาชนะบรรจุทราย กรวด อิฐ และถ่าน แต่บางบ้านจะมาใช้ น้ำจากน้ำบ่อ ซึ่งอยู่หน้าสถานีดับเพลิงนี้ เพราะน้ำบ่อนี้ใสไม่ต้องกรอง ส่วนน้ำดื่มในทางสถานีดับเพลิงช่วยอนุเคราะห์ให้ โดยให้เฉพาะน้ำดื่มเท่านั้น ประมาณบ้านละ 1-2 ทานต่อวัน โดยทางสถานีจ่ายให้เป็นเวลาในแต่ละวันคือ ช่วงเวลา 6.00-8.30 น. และ ช่วง 15.00-18.00 น.

การกำจัดขยะ เดิมทีเดียวในชุมชนไม่มีถังขยะของเทศบาล ต่อมาภายหลังเทศบาลได้นำถังขยะมาตั้งให้ 2 ถัง และเทศบาลจะมาเก็บ 4-5 วันต่อครั้ง ซึ่งไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน ดังนั้นประชาชนจึงใช้วิธีกำจัดขยะกันเอง โดยการเผา แต่บางบ้านจะทิ้งลงใต้ถุนบ้านซึ่งมีน้ำขัง จึงทำให้น้ำเน่ามากยิ่งขึ้น

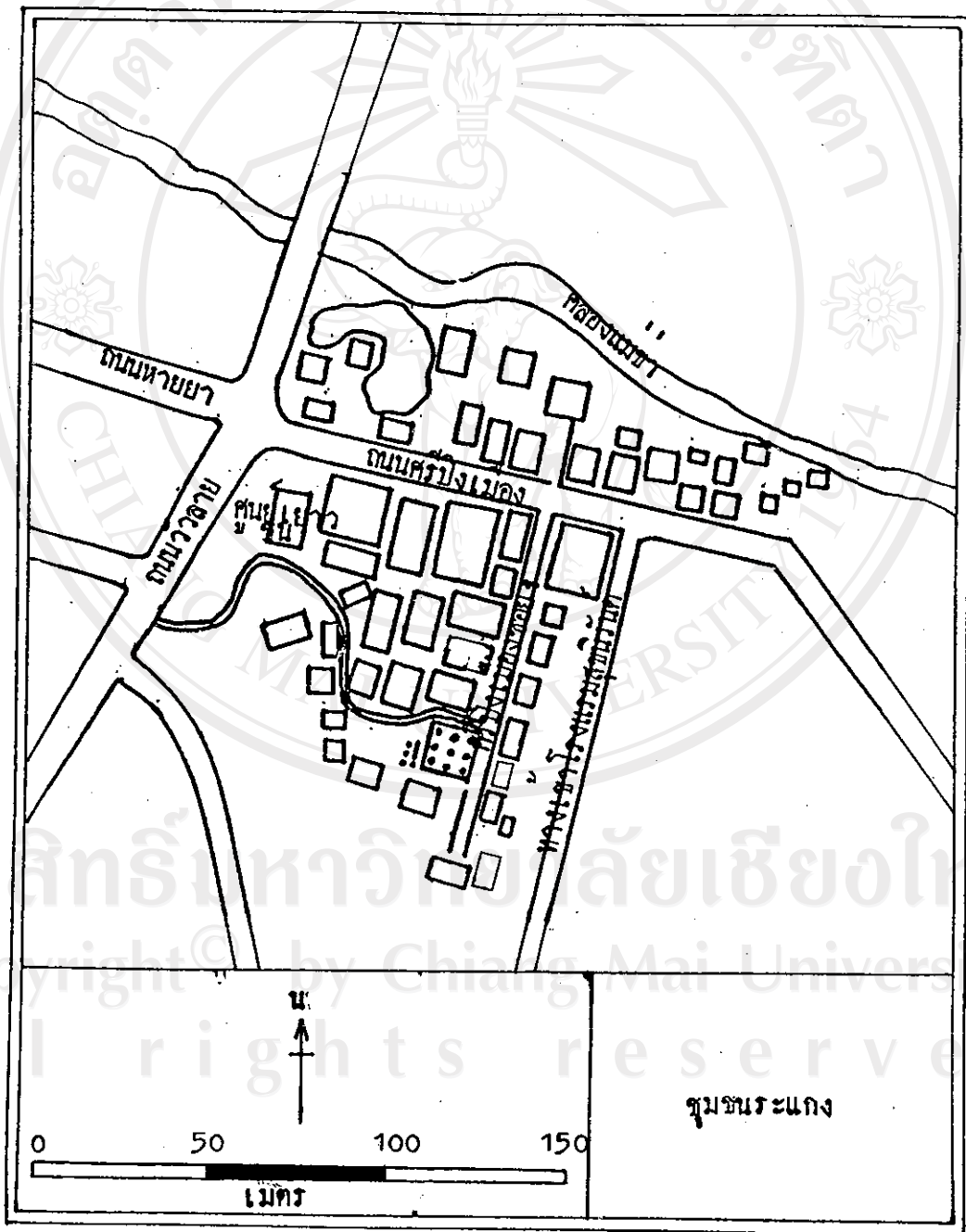
#### 4.2 ชุมชนศาลาแดง

##### 4.2.1 ที่ตั้งและขนาด

ชุมชนศาลาแดงตั้งอยู่ในตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ทางด้านเหนือติดกับคูเมืองชั้นนอก ทางด้านใต้ติดกับที่ของเอกชนซึ่งตั้งเป็นบังกาโลและโรงแรมสุขนิรันดร์ ทางด้านตะวันออกติดกับที่อยู่อาศัยของเอกชน ส่วนทางด้านตะวันตกติดกับถนนวัวลายและศูนย์เยาวชนศาลาแดง (ภาพที่ 4.2)

ชุมชนศาลาแดงอยู่ห่างจากตลาดวโรรส 3 กิโลเมตร ตลาดที่อยู่ใกล้ชุมชนนี้มากที่สุดคือ ตลาดกิมยี่เนตร ซึ่งอยู่ห่างประมาณ 700 เมตร รองลงมาคือ ตลาดประตูเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ห่างประมาณ 1 กิโลเมตร ชุมชนที่อยู่ใกล้ชุมชนนี้มากที่สุดคือ ชุมชนกิมยี่เนตรอยู่ห่างประมาณ 700 เมตร

ชุมชนศาลาแดงมีขนาดใหญ่กว่าชุมชนเอราวัณแต่เล็กกว่าชุมชนอื่น ๆ ในชุมชนที่ศึกษาชุมชนศาลาแดงมีประชากรประมาณ 232 คนและมี 53 หลังคาเรือน



ภาพที่ 4.2 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนศาลาแดง

#### 4.2.2 ประวัติความเป็นมา

ชุมชนนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ทางตอนเหนือของชุมชนและทางตอนใต้ของชุมชน โดยมีถนนศรีปิงเมืองเป็นแนวแบ่ง การเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนของประชาชนจะมี 2 กลุ่ม กลุ่มแรกที่เข้ามานั้นอาศัยอยู่ทางตอนเหนือของชุมชนก่อน เดิมบริเวณนี้เป็นป่าไผ่ปกคลุมอยู่ และอยู่ติดกับคูเมืองชั้นนอกต่อจากป่าไผ่เป็นทุ่งนาซึ่งชาวบ้านเรียกบริเวณนี้ว่า เป็นหัวนา บริเวณหัวนาคือเจ้าของที่นาที่อยู่ติดกับหัวนาครอบครองอยู่ ต่อมาได้มีลูกชายของเจ้าของหัวนาได้เข้ามาบุกเบิกถางป่าและสร้างที่อยู่อาศัยขึ้นเมื่อประมาณ 50 ปีมาแล้ว บ้านที่สร้างขึ้นครั้งแรก ๆ เป็นกระท่อมเล็ก ๆ ก่อน ต่อมาเมื่อประชาชนเข้ามาขอซื้อที่ที่ได้ครอบครองไว้และสร้างบ้านเรือนขึ้นหรือบางคนจะมาขอเช่าที่และสร้างที่อยู่อาศัยขึ้น มีประชาชนย้ายเข้ามาอยู่เรื่อย ๆ ส่วนบริเวณที่เป็นถนนศรีปิงเมืองนั้นเดิมเป็นถนนยังไม่ได้ลาดยางไปสิ้นสุดที่วัดศรีปิงเมือง ส่วนถนนวัวลายนั้นมีสภาพเช่นนี้อยู่แล้ว ประชาชนที่เข้ามาอาศัยอยู่ที่นี่ บางคนเข้ามาแล้วย้ายออกไปโดยขายที่ต่อให้กับผู้ที่เข้ามาอยู่ใหม่อีก ฉะนั้นเจ้าของที่ในบริเวณนี้บางที่จะเปลี่ยนเจ้าของอยู่เรื่อย ๆ แต่ปัจจุบันนี้การเปลี่ยนเจ้าของที่ไม่ค่อยมี เพราะบริเวณนี้เจริญขึ้นมากและมีบ้านหนาแน่นขึ้น การเข้ามาอาศัยอยู่ของประชาชนในบริเวณนี้ จะย้ายเข้ามาเรื่อย ๆ ส่วนบ้านที่อยู่เก่า ๆ ลูกหลานได้ขายแยกครัวเรือนออกไปและไปสร้างบ้านขึ้นใหม่อีก ในบริเวณใกล้เคียง ๆ กัน ทำให้บ้านในบริเวณนี้หนาแน่นมากขึ้นเรื่อย ๆ

ส่วนประชาชนกลุ่มที่อยู่ทางตอนใต้ของถนนศรีปิงเมืองนั้น พื้นที่บริเวณนี้เดิมเป็นป่าช้าเก่าปกคลุมด้วยป่าไผ่ ต่อมาได้มีครอบครัวของลุงมรซึ่งเดิมอาศัยอยู่ที่ศาลาไทย ถนนวัวลายซึ่งอยู่ไม่ไกลจากที่นี่ ได้เข้ามาบุกเบิกป่าไผ่นี้ และได้สร้างที่อยู่อาศัยขึ้นโดยสร้างเป็นกระท่อมก่อน ถือว่าบ้านหลังนี้เป็นบ้านหลังแรกของบริเวณทางตอนใต้ของถนนศรีปิงเมือง ลุงมรได้เข้ามาสร้างที่อยู่อาศัยและจับจองพื้นที่ไว้นั้นประมาณ 50 ปีมาแล้ว หลังจากนั้นได้มีประชาชนเข้ามาบุกเบิกป่าจับจองและสร้างที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ประชาชนที่เข้ามาในระยะหลัง ๆ นี้ไม่มีที่ว่างที่จะบุกเบิกได้อีก จึงต้องขอแบ่งจากคนที่มาจับจองไว้ก่อนบางคนก็เข้ามาอาศัยอยู่ก่อนแล้ว จะขายที่ของตนแล้วย้ายออกไปอยู่ที่อื่นก็มี ส่วนคนที่มาอยู่เก่า ๆ ก็มีลูกมีหลานและลูกหลานเหล่านี้ได้แยกครอบครัว

แล้วไปสร้างบ้านชั้นใหม่อีก ทำให้บ้านในชุมชนหนาแน่นขึ้นเรื่อย ๆ จนแทบไม่มีที่ว่างที่จะสร้างบ้านได้อีก

ที่บริเวณชุมชนศาลาแดงนี้เป็นที่อยู่ในความดูแลของเทศบาล แต่มีการซื้อขายกันโดยไม่ถูกกฎหมายซึ่งทางเทศบาลยังไม่ได้มีการไล่รื้อที่ ฉะนั้นประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ จึงอยู่ในฐานะเป็นผู้บุกรุกพื้นที่

#### 4.2.3 ลักษณะทางกายภาพ

สภาพทางกายภาพของชุมชนนี้อยู่ในสภาพที่ดี เพราะไม่มีบริเวณที่มีน้ำขังตลอดทั้งปี แต่จะมีหนองน้ำอยู่เพียงหนองเดียวที่มีน้ำขังและบริเวณหนองน้ำนี้ก็มิได้ใช้สร้างที่อยู่อาศัย ส่วนทางตอนเหนือของชุมชนที่มีคูเมืองผ่านนั้นไม่มีปัญหาเรื่องน้ำท่วม คูเมืองเมื่อก่อนนี้กว้างมากแต่ปัจจุบันแคบลงและตื้นเขินชั้นมีน้ำไหลตลอดทั้งปี น้ำที่อยู่ในคูนี้เป็นน้ำเน่าแต่ไม่มีปัญหาสำหรับประชาชนที่อยู่ในชุมชนเพราะประชาชนไม่ได้เข้าไปสร้างบ้านอยู่ติดกับคูเหมือนชุมชนอื่น ๆ ทางตอนใต้ของถนนศรีปิงเมืองมีถนนศรีปิงเมืองซอย 1 ผ่านไปกลางชุมชน ถนนซอยนี้เป็นถนนที่เอาหินมาเทโรยไว้ ต่อจากถนนซอยนี้จะเส้นทางเดินไปบรรจบกับถนนวิบูลย์ ถนนซอยนี้รถยนต์วิ่งเข้าไปไม่ได้ตลอด เพราะทางแคบ บริเวณตรงกลางชุมชนนี้มีเจดีย์เก่า ๆ อยู่ตรงกลางและมีรั้วล้อมไว้รั้วนี้สามารถกันมิให้ประชาชนเข้าไปบุกรุกพื้นที่ทำลายเจดีย์ได้

การคมนาคมติดต่อกับภายนอกชุมชนทำได้สะดวก เพราะมีถนนศรีปิงเมืองผ่านกลางชุมชน เป็นถนนลาดยางรถสามารถผ่านเข้าออกได้สะดวก ส่วนทางตะวันตกมีถนนวิบูลย์ผ่านทำให้การเข้าออกชุมชนได้สะดวก ชุมชนนี้ไม่มีรถประจำทางวิ่งผ่านโดยตรง แต่รถประจำทางวิ่งผ่านถนนซึ่งอยู่ไม่ไกลจากชุมชนนี้ ฉะนั้นประชาชนจึงสามารถเดินมาใช้บริการรถประจำทางได้



#### 4.2.4 สิ่งบริการสาธารณูปโภค

สิ่งบริการสาธารณูปโภค ในชุมชนนี้ยังคงขาดแคลนคล้าย ๆ กับชุมชนอื่น ๆ แต่ไม่ได้สร้างปัญหาให้กับชุมชนมากนักดังเช่น

ทางระบายน้ำ ในชุมชนนี้ไม่มีทางระบายน้ำที่สร้างโดยรัฐบาล และทางระบายน้ำโดยธรรมชาติแต่ก็ไม่มีปัญหาเรื่องน้ำเน่า น้ำขัง แต่อย่างไรในปัจจุบัน ในอนาคตถ้ามีประชาชนอยู่หนาแน่นเพิ่มมากขึ้นกว่านี้จะทำให้เกิดปัญหาน้ำเสีย

ไฟฟ้า ประชาชนในชุมชนนี้ส่วนใหญ่ใช้ไฟฟ้าโดยตรง ไม่ต้องต่อพ่วงมาจากบ้านอื่นอีก ที่ใช้ต่อพ่วงก็มีบ้างแต่ไม่มากและส่วนใหญ่พ่วงจากบ้านญาติพี่น้อง

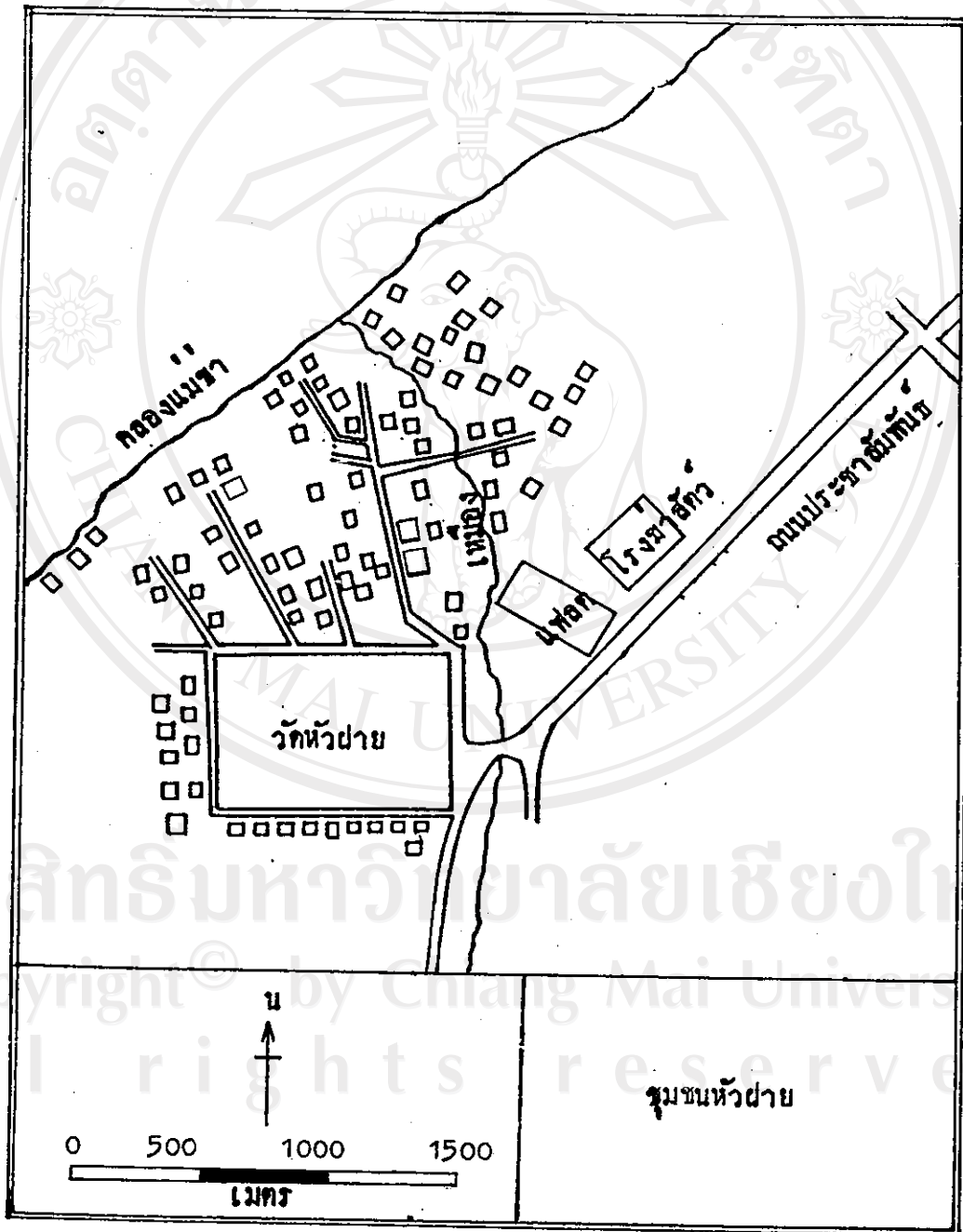
ประปา ในชุมชนนี้มีน้ำประปาผ่านแต่ไม่ค่อยมีผู้ใช้ เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการต่อประปาเข้าบ้านสูงแต่มีบางบ้านที่มีฐานะค่อนข้างดีกว่าบ้านอื่น ๆ ในชุมชนใช้น้ำประป้างแต่มีส่วนน้อย ส่วนบ้านอื่น ๆ นั้นใช้น้ำบาดาลและน้ำบ่อ น้ำบ่อปัจจุบันน้ำไม่ใสเหมือนเมื่อก่อนประชาชนจึงหันมาใช้น้ำบาดาลกันมาก โดยเจาะบ่อบาดาลกันเอง

การกำจัดขยะ ภายในชุมชนไม่มีถังขยะที่เป็นของเทศบาล แต่ประชาชนจะกำจัดขยะกันเอง โดยการเผา

### 4.3 ชุมชนหัวฝาย

#### 4.3.1 ที่ตั้งและขนาด

ชุมชนหัวฝายตั้งอยู่ในตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทางด้านเหนือของชุมชนติดกับคลองแม่ข่าและชุมชนกำแพงดินสายใต้ ทางด้านใต้ติดกับทุ่งนาและบ้านจัดสรร เศรษฐกิจเวียงพิงค์ ด้านตะวันออกติดกับถนนประชาสัมพันธ์ ศูนย์บริการสาธารณสุขและแฟลต การเคหะสงเคราะห์ ทางด้านตะวันตกติดกับคลองแม่ข่าและที่ของเอกชน (ภาพที่ 4.3)



ภาพที่ 5.3 แผนผังแสดงการขยายตัวของชุมชนหัวฝาย

ชุมชนนี้ ตั้งอยู่ห่างจากตลาดวโรรสประมาณ 4.5 กิโลเมตรส่วนตลาดที่อยู่ใกล้ชุมชนนี้มากที่สุดคือ ตลาดอนุสารซึ่งอยู่ห่างประมาณ 4 กิโลเมตร รองลงไปคือตลาดประตูเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ห่างประมาณ 5 กิโลเมตร ชุมชนหัวฝายอยู่ติดกับชุมชนกำแพงดินสายใต้ โดยมีคลองแม่ช้ำกั้นระหว่างชุมชนและยังอยู่ใกล้ชุมชนระแงงอีกด้วย

ชุมชนหัวฝายมีขนาดใหญ่กว่าชุมชนเอราวัณและชุมชนศาลาแดง มีประชาชนประมาณ 368 คนและมี 89 หลังคาเรือน

#### 4.3.2 ประวัติความเป็นมา

ชุมชนหัวฝายมีประชาชนเข้ามาสร้างบ้านในระยะแรก ๆ นั้นเป็นบ้านที่สร้างขึ้นในที่ของตนเองก่อน ซึ่งมีอยู่ไม่กี่หลังและได้สร้างมาหลายชั่วอายุคน ปัจจุบันบ้านเหล่านี้ได้ถูกรื้อถอนไปหมดแล้ว แต่ลูกหลานได้สร้างบ้านใหม่ขึ้นมาแทน ส่วนบริเวณที่เป็นกำแพงดินและริมคลองแม่ช้ำรอบ ๆ กำแพงวัดมีต้นไม้ขึ้นปกคลุมเต็มไปหมด ต่อมาภายหลังได้มีประชาชนเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนนี้เพิ่มขึ้น โดยการมาขอแบ่งซื้อที่ดินจากเจ้าของเดิมและสร้างบ้านขึ้นประกอบกับ ประชาชนที่อาศัยอยู่เดิมได้มีลูกหลานเพิ่มขึ้น จึงทำให้มีการสร้างบ้านขยายเพิ่มมากขึ้นทำให้ชุมชนขยายตัวออกไป ในช่วงต่อ ๆ มาประชาชนได้ย้ายเข้ามาอยู่เพิ่มมากขึ้น โดยพวกที่ย้ายเข้ามานี้มีฐานะยากจน จึงเข้าไปบุกรุกที่บริเวณริมคลอง ซึ่งเป็นที่ของเทศบาลและที่ของวัด ซึ่งปล่อยทิ้งว่างอยู่ และได้สร้างบ้านขึ้นในช่วงแรก ๆ ประชาชนเหล่านี้ไม่ต้องเสียค่าเช่าและเมื่อมีคนเข้ามาบุกรุกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทางวัดจึงเรียกเก็บค่าเช่าโดยคิดหลังละ 10 บาทต่อเดือนต่อมาเพิ่มเป็น 20 บาท และ 30 บาทต่อเดือนในปัจจุบัน จากการที่ประชาชนได้ย้ายเข้ามาอยู่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และประชาชนที่อาศัยอยู่เดิมได้แยกครอบครัวและสร้างบ้านขึ้นใหม่ จึงทำให้ชุมชนนี้มีความหนาแน่นเพิ่มขึ้นทั้งบ้านและประชาชน ในปัจจุบันนี้ก็ยังคงมีประชาชนอพยพเข้ามาอาศัยในชุมชนนี้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยพวกที่เข้ามาใหม่นี้ จะขอแบ่งที่จากผู้ที่เข้ามาก่อนและจับจองไว้ ส่วนใหญ่จะเป็นที่ของเทศบาล ฉะนั้นชุมชนนี้ยังคงมีการขยายตัวอยู่เรื่อย ๆ

#### 4.3.3 ลักษณะทางกายภาพ

ชุมชนหัวฝายบริเวณริมคลองแม่ข่าเป็นบริเวณที่เป็นที่ลุ่มต่ำกว่าบริเวณอื่นๆ โดยเฉพาะบริเวณที่อยู่ใกล้กับแพลตฟอร์มเคหะ และศูนย์บริการสาธารณสุขและโรงฆ่าสัตว์เป็นที่ลุ่มต่ำ ในช่วงไต้ที่มีฝนตกหนัก หรือในฤดูฝนบริเวณนี้ น้ำจะท่วมและมีน้ำขังเป็นระยะเวลายาวนาน บริเวณตอนกลางของชุมชนและบริเวณวัดหัวฝายน้ำจะไม่ท่วม

ทางตอนเหนือและตะวันตกเฉียงเหนือของชุมชนมีคลองแม่ข่าไหลผ่าน เดิมคลองนี้ น้ำลึกและใสสามารถนำมาใช้ได้ ตลอดจนมีปลาชุกชุม แต่ปัจจุบันคลองแม่ข่าตื้นเขินขึ้นและน้ำในคลองได้กลายเป็นน้ำเน่าไป โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งจะส่งกลิ่นเหม็นมากกว่าช่วงอื่นๆ จากคลองแม่ข่ามีเหมืองไหลแยกมาจากคลองผ่านมาทางด้านหน้าวัดหัวฝายและไหลออกไปทางตอนใต้ของชุมชน น้ำในเหมืองจะไหลตลอดทั้งปีแต่เป็นน้ำเน่า ปัจจุบันน้ำในคลองและเหมืองนอกจากเป็นน้ำเน่าแล้วยังเป็นแหล่งเพาะพันธ์ยุงอีกด้วย

การคมนาคมภายในชุมชน มีถนนเข้าออกชุมชนได้สายเดียว คือ ถนนประชาสัมพันธ์ จากถนนนี้มีถนนลูกรังแยกเข้าชุมชน ถนนนี้รถยนต์สามารถวิ่งผ่านได้ ซึ่งถือว่าเป็นถนนสายหลักภายในชุมชน และจากถนนลูกรัง มีถนนซอยเข้าไปในชุมชนตามบ้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นทางแคบ ๆ บางซอยรถยนต์ผ่านได้แต่ส่วนใหญ่รถเข้าออกไม่ได้ ถนนซอยเหล่านี้ เป็นทางตัน ยกเว้นถนนซอยที่อยู่ริมกำแพงวัด จะอ้อมมาเชื่อมกับถนนลูกรังแต่ถนนสายนี้รถยนต์ผ่านไม่ได้เพราะเป็นทางแคบ

การคมนาคมติดต่อกับภายนอกชุมชน ติดต่อทางถนนได้เพียงสายเดียว คือ ถนนประชาสัมพันธ์ ส่วนบ้านที่ตั้งอยู่ริมคลองนั้นสามารถติดต่อโดยการเดินผ่านทางแพลตฟอร์มเคหะได้ ซึ่งเป็นทางเดินแคบ ๆ แต่ก็ต้องออกมาทางถนนประชาสัมพันธ์เช่นกัน ชุมชนนี้ไม่มีรถประจำทางวิ่งผ่านเลยแต่จะมีรถสี่ล้อวิ่งผ่านทางถนนประชาสัมพันธ์เท่านั้น แต่ก็มีไม่มาก ฉะนั้น การคมนาคมติดต่อกับภายนอกชุมชนจึงมีปัญหามากกว่าชุมชนอื่น ๆ เพราะไม่ค่อยมีรถวิ่งผ่าน

#### 4.3.4 สิ่งบริการสาธารณูปโภค

ชุมชนหัวฝายก็เหมือนกับชุมชนอื่น ๆ ซึ่งขาดแคลนสิ่งบริการสาธารณูปโภคต่าง ๆ

ดังเช่น

ทางระบายน้ำในชุมชนนี้มีแต่ทางระบายน้ำตามธรรมชาติคือ คลองแม่ช่าและเหมืองที่แยกมาจากคลองแม่ช่า ส่วนทางระบายน้ำที่สร้างโดยรัฐบาลนั้นไม่มี ฉะนั้นบางส่วนของชุมชนจึงมีปัญหาเรื่องน้ำท่วมและน้ำขัง

ไฟฟ้า การใช้ไฟฟ้าของประชาชนในชุมชนนี้ มีทั้งที่ต่อโดยตรงและพ่วงมาจากบ้านอื่น แต่ส่วนใหญ่ต่อพ่วงมาจากบ้านอื่น บ้านที่ต่อพ่วงนี้ส่วนใหญ่อยู่ห่างจากถนนออกไป เช่นบริเวณบ้านริมคลองแม่ช่าและบริเวณบ้านที่อยู่ใกล้กับแพลตฟอร์มเคหะ และบริเวณบ้านที่ตั้งอยู่ในที่ดินของวัด การเสียดำไฟฟ้านั้น ไม่น่าจะมีตั้งแต่ 25-100 บาท ซึ่งจะคิดตามอุปกรณ์ไฟฟ้าที่มีใช้ภายในบ้าน และมีบ้านจำนวนน้อยยังคงใช้ตะเกียงอยู่

ประปา ในชุมชนนี้ไม่มีน้ำประปาผ่าน แต่ประชาชนได้อาศัยใช้น้ำจากน้ำบ่อ ซึ่งบางบ่อสามารถนำมาใช้ดื่มได้แต่บางบ่อต้องกรองก่อนจึงจะนำมาดื่มได้ เครื่องกรองน้ำก็ทำแบบง่าย ๆ หากภาชนะมาแล้วใช้ทรายละเอียด ทรายหยาบและถ่านใส่ลงไปเท่านั้น แต่มีบางบ้านที่นำน้ำประปาจากสถานที่ต่าง ๆ ใกล้เคียง เช่น โรงฆ่าสัตว์ โรงพยาบาลแม่และเด็ก โรงเรียนเอเซีย สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงใหม่ศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต 2 มาใช้ดื่มโดยไม่ต้องเสียดำใช้จ่าย

การกำจัดขยะ ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนกำจัดขยะกันเอง โดยการเผา แต่ในชุมชนนี้ทางเทศบาลได้นำถังขยะมาไว้ให้ ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ ๆ กับวัด แต่มีจำนวนน้อยมาก รถเก็บขยะนี้จะมาเก็บ 2-3 วันต่อครั้ง

#### 4.4 ชุมชนทำสะอาด

##### 4.4.1 ที่ตั้งและขนาด

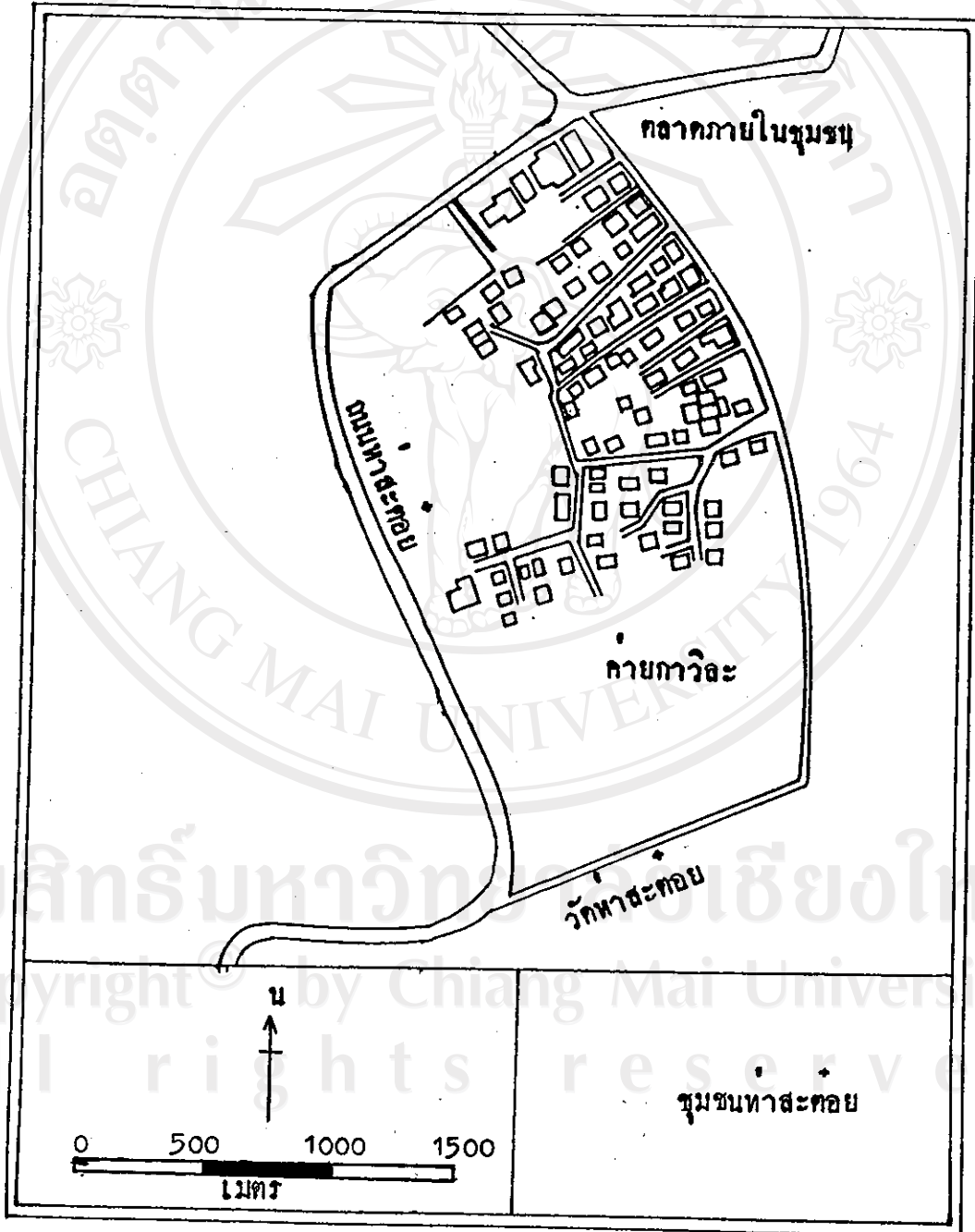
ชุมชนทำสะอาดตั้งอยู่ในตำบลท่าสะอาด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทางด้านเหนือของชุมชนติดกับถนนท่าสะอาด ทางตอนใต้ติดกับค่ายกาวิละ ทางตะวันออกติดกับตลาดชุมชนท่าสะอาดและที่ว่างของวัดท่าสะอาด ทางด้านตะวันตกติดกับถนนท่าสะอาดและที่อยู่อาศัยของเอกชน (ภาพที่ 4.4)

ชุมชนทำสะอาดอยู่ห่างจากตลาดวโรรสประมาณ 2.5 กิโลเมตร ตลาดที่อยู่ใกล้ชุมชนมากที่สุดคือ ตลาดชุมชนท่าสะอาด ซึ่งอยู่ติดกับชุมชนทางด้านตะวันออก รองลงมาคือ ตลาดสันป่าช่อย อยู่ห่างประมาณ 50 เมตร

ชุมชนทำสะอาดเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่กว่าชุมชนเอราวัณ ศาลาแดง และหัวฝาย แต่เล็กกว่าชุมชนระแงง ชุมชนนี้มีประชากรประมาณ 445 คน และมี 90 หลังคาเรือน

##### 4.4.2 ประวัติความเป็นมา

ความเป็นมาของชุมชนนี้จะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่อยู่ทางด้านตะวันตกของชุมชน ซึ่งเป็นพื้นที่ของชาวต่างประเทศได้เข้ามาครอบครองไว้โดยทำเป็นส่วนผลไม้ ส่วนทางด้านตะวันออกนั้นจะเป็นที่ของเทศบาลซึ่งไม่ได้ทำประโยชน์อะไรทั้งไว้เป็นป่าอุทยานและมีต้นจามจุรีขึ้นอยู่ บริเวณที่เป็นของชาวต่างประเทศนั้นได้ให้คนสวนซึ่งเป็นคนไทยมาดูแลสวนไว้ให้ โดยคอยเก็บผลไม้ เช่น ชุน มะม่วง กัลย ลำไย ส่งไปให้เจ้าของ คนที่เฝ้าสวนนี้ได้พาครอบครัวเข้ามาสร้างที่อยู่อาศัยในบริเวณสวนนี้ ซึ่งถือที่บ้านหลังนี้เป็นบ้านหลังแรกของชุมชนท่าสะอาด ภายหลังลูก ๆ ของคนเฝ้าสวนได้แต่งงานและสร้างบ้านขึ้นใกล้ ๆ กันนั่นเอง ต่อมาได้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้น ชาวต่างประเทศซึ่งเป็นเจ้าของที่บริเวณนี้ จึงกลับประเทศของตนเอง โดยมอบให้หลวงศรีประกาศ ซึ่งเป็นนายกเทศมนตรีอยู่ในขณะนั้น จัดการโอนที่ดินให้กับคนเฝ้าสวน



ภาพที่ 4.4 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนท่าสะตอย

แต่ยังไม่ทัน โอนหลวงศรีประกาศได้ถึงแก่นิจกรรมไปเสียก่อน ต่อมาเทศบาลได้เข้ามาครอบครองที่บริเวณนี้และได้ให้ครอบครัวของคนสวนย้ายจากที่อยู่เดิม และครอบครัวเหล่านี้ได้ย้ายมาสร้างบ้านขึ้นใหม่อีกทางตะวันตกเฉียงเหนือของชุมชน ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากที่อยู่เดิม ต่อมาญาติพี่น้องของครอบครัวเหล่านี้ ได้ย้ายเข้ามาสร้างที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นอีกหลังจากนั้นมาได้มีประชาชนย้ายเข้ามาสร้างที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แต่ต้องไปเช่าที่จากเทศบาลก่อน ส่วนครอบครัวที่มาอยู่ก่อน ๆ ก็มีลูกมีหลานเพิ่มขึ้นและได้แยกไปสร้างบ้านเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จึงทำให้ปัจจุบันนี้บริเวณเหล่านี้หนาแน่นไปด้วยบ้านของประชาชนทั้งที่ย้ายเข้ามาและประชาชนที่อยู่ในชุมชนเอง

ส่วนทางด้านตะวันออก ซึ่งเป็นที่ของเทศบาลได้ทิ้งไว้ให้รกร้างว่างเปล่าอยู่ได้มีสามีภรรยาคนหนึ่งเข้ามาสร้างที่อยู่อาศัยขึ้นเป็นหลังแรกในบริเวณนี้ โดยการเช่าที่จากเทศบาลเสียค่าเช่าปีละ 115 บาท ครอบครัวนี้เดิมสามีเป็นทหารอยู่ที่ค่ายกาวิละและอาศัยอยู่ในค่ายนี้ต่อมาเมื่อเกษียณอายุราชการจึงต้องย้ายออกจากค่ายเห็นว่าบริเวณนี้เป็นที่ว่างอยู่ จึงไปขอเช่าจากเทศบาลและมาบุกเบิกอยู่ 2 ปี จึงทำให้ที่บริเวณนี้ราบเรียบลงได้ และทำการเกษตรลงในพื้นที่บริเวณนี้โดยปลูก ถั่วเหลือง งามและผักต่าง ๆ ต่อมาตลาดสันป่าช่อยได้มีการรื้อตลาด ทำให้ประชาชนที่อยากจนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ไม่มีที่อยู่อาศัย จึงได้เข้ามาขอเช่าที่ต่อจากครอบครัวนี้ประชาชนได้ย้ายเข้ามาอยู่เรื่อย ๆ เมื่อมีมากขึ้น สามีภรรยาจึงได้จัดแบ่งที่ดินที่เช่าไว้จากเทศบาลแบ่งเป็นล๊อค ๆ ให้เช่าต่อ โดยเรียกเก็บค่าเช่าเพียงหลังละ 5 บาทต่อเดือนเท่านั้นในช่วงนั้นประชาชนได้ย้ายกันเข้ามาเรื่อย ๆ มีประมาณ 100 กว่าหลังคาเรือน ครอบครัวนี้เก็บค่าเช่าอยู่ได้ประมาณ 5-6 เดือนทางเทศบาลเห็นว่า มีประชาชนเข้ามาอาศัยอยู่กันมากจึงจะเอาที่ดินจากที่ให้เช่าไว้ พวกที่ย้ายเข้ามานั้นก็กลัวว่าเทศบาลจะยึดที่ดินจึงลี้ถอนบ้านของตนออกไปกันเกือบหมด แต่มีไม่กี่หลังที่ทำเฉย ๆ และอยู่ต่อไป แต่เทศบาลก็ไม่ได้ไล่ ต่อมาประชาชนได้ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณนี้อีกโดยย้ายกันเข้ามาอยู่เรื่อย ๆ จะต้องไปขอเช่าที่จากเทศบาลก่อน พวกที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่นี้บางคนก็เคยอยู่ที่นี้และได้ย้ายออกไปตอนนั้นเพราะกลัวเทศบาลจะเอาที่ดินและประชาชนได้ย้ายกันเข้ามาอยู่เรื่อย ๆ จนทำให้บ้านหนาแน่นขึ้นในบริเวณนี้

ในปัจจุบันทั้งทางด้านตะวันตกและตะวันออกของชุมชนได้มีประชาชนย้ายกันเข้ามาอยู่เป็นจำนวนมาก ประกอบกับประชาชนที่อาศัยอยู่มาเป็นเวลานานได้มีลูกหลานเพิ่มขึ้นและได้ขยายตัวออกไปสร้างบ้านเรือนเพิ่มขึ้นจนแทบจะไม่มีที่ว่างให้เช่ากันต่อไปอีก



#### 4.4.3 ลักษณะทางกายภาพ

ลักษณะทางกายภาพของชุมชนท่าสะอาดดีกว่าชุมชนอื่น ๆ เพราะไม่มีบริเวณใดที่มีน้ำขังหรือน้ำเน่าเลย ตลอดจนไม่มีคลองหรือคูที่มีน้ำเน่าไหลผ่าน มีเส้นทางคมนาคมสะดวกสามารถติดต่อกันได้ทั้งชุมชนและนอกชุมชน

ชุมชนนี้มีการคมนาคมสะดวกทั้งภายในชุมชนเองและติดต่อกับสังคมภายนอก สามารถเข้าออกชุมชนได้ทุก ๆ ด้านของชุมชนนี้ มีถนนลาดยางผ่านทางด้านตะวันตกบางส่วนและทางตอนเหนือ ซึ่งถนนนี้คือถนนท่าสะอาด ถือว่าเป็นถนนที่กว้างที่สุดที่ผ่านชุมชนนี้ ทางตะวันออกมีถนนซอยแยกจากถนนท่าสะอาด อ้อมไปทางใต้ไปบรรจบกับถนนท่าสะอาดทางด้านตะวันตก ถนนสายนี้เป็นถนนลาดยาง แต่ไม่ตลอดทั้งสายและถนนจะแคบลงเมื่อผ่านทางตอนใต้ จากถนนสายนี้มีซอยแยกเข้าไปชุมชนอีก 3 สาย ซึ่งเป็นถนนไม่ได้ลาดยางและซอยทั้ง 3 สายนี้ ไปเชื่อมกับถนนที่อยู่ตอนกลางของชุมชนและเชื่อมกับถนนท่าสะอาด ดังนั้นการคมนาคมชุมชนนี้สะดวกแต่ไม่มีรถประจำทางวิ่งผ่านแต่มีรถสี่ล้อวิ่งผ่าน

การคมนาคมติดต่อกับภายนอกชุมชน สามารถติดต่อได้สะดวกและติดต่อได้ทุกด้าน เพียงแต่ชุมชนนี้ไม่มีรถประจำทางวิ่งผ่าน แต่มีรถสี่ล้อวิ่งผ่านทางด้านตะวันตกและด้านเหนือของชุมชน ถนนใกล้ที่สุดที่มีรถประจำทางผ่าน คือ ถนนเนาวรัตน์

#### 4.4.4 สิ่งบริการสาธารณูปโภค

ในชุมชนนี้ถึงแม้มีสภาพต่าง ๆ ดีกว่าชุมชนหลาย ๆ แห่ง แต่ชุมชนนี้ไม่มีทางระบายน้ำเลย ซึ่งก็ไม่มีปัญหาหน้าบ้าน เนื่องจากชุมชนนี้มีการขยายตัวอยู่เรื่อย ๆ ดังนั้นในอนาคตอาจจะมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นได้

ไฟฟ้า การใช้ไฟฟ้าของประชาชนในชุมชนนี้ส่วนใหญ่ต่อโดยตรง แต่ยังมีบางบ้านที่ใช้ไฟฟ้าโดยการต่อพ่วงมาจากบ้านอื่น บ้านที่ต่อไฟพ่วงนี้เสียค่าไฟประมาณ 50-70 บาทต่อเดือน ซึ่งแต่ละหลังนั้นจะเสียในราคาแตกต่างกันแล้วแต่การใช้ไฟ

ประปา ในชุมชนนี้มีน้ำประปาใช้เมื่อประมาณ 3 ปีมาแล้วแต่ประชาชนในชุมชนที่ใช้น้ำประปามีเพียงส่วนน้อยเพราะการที่จะต่อน้ำประปาเข้าบ้านนั้นต้องเสียเงินประมาณ 4,000-5,000 บาท ฉะนั้นจึงทำให้มีประชาชนบางบ้านเท่านั้นที่สามารถต่อน้ำประปามาใช้ได้ซึ่งเป็นบ้านที่ตั้งอยู่ติดกับถนนท่าสะอาดหรืออยู่ใกล้ ๆ กับถนนนี้ สำหรับบ้านอื่น ๆ นั้นส่วนใหญ่จะใช้น้ำบาดาลใช้เอง มีเพียงส่วนน้อยที่ใช้น้ำบ่อ น้ำบ่อที่ประชาชนในชุมชนนิยมไปใช้กันมากที่สุดนั้นคือน้ำบ่อบ้านลุงแก้ว เพราะน้ำบ่อนี้นำมาใช้ดื่มได้เลย น้ำที่ได้จากน้ำบาดาลนั้นบางบ้านต้องกรองก่อนที่จะนำมาใช้ดื่ม เครื่องกรองน้ำก็ทำขึ้นเองทำแบบง่าย ๆ คือใช้ปื๊บหรือโอ่งใส่ทราย แกลบดำ อิฐ และหินใส่ลงไปเท่านั้น

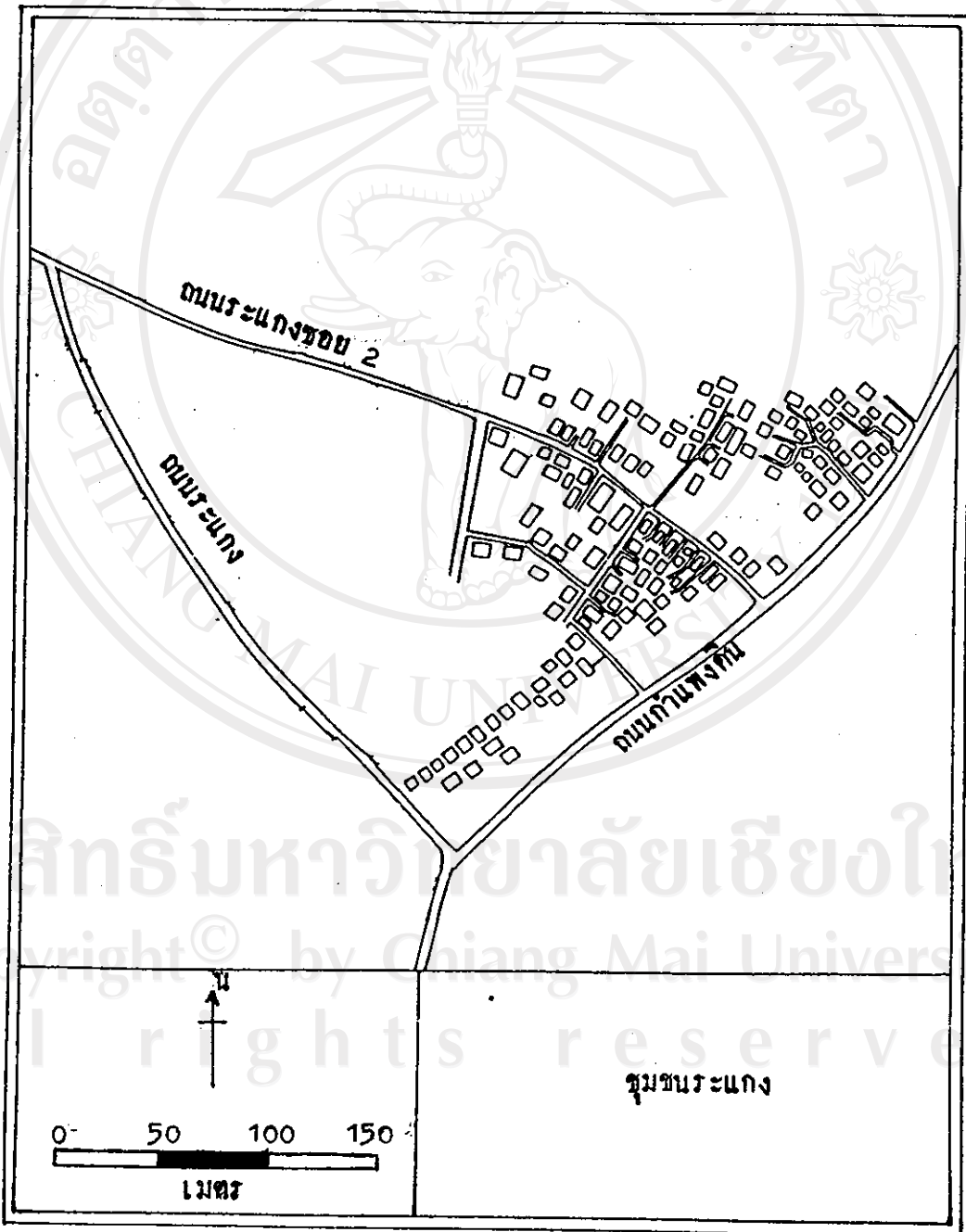
การกำจัดขยะ การกำจัดขยะประชาชนในชุมชนนี้ได้รับบริการจากเทศบาลเป็นอย่างดี ประกอบกับประชาชนในชุมชนเองได้ให้ความร่วมมือกันหาเงินและสร้างถังขยะถาวรขึ้น 2 แห่งอยู่ทางตอนเหนือและตอนใต้ของชุมชนเป็นถังขยะขนาดใหญ่ เพื่อให้ประชาชนนำถังขยะจากบ้านมาทิ้งในถังขยะนี้ นอกจากนี้ เทศบาลได้นำถังขยะมาตั้งไว้ในชุมชนอีก 2 ใบ ทำให้ประชาชนเอาขยะมาทิ้ง ได้สะดวกขึ้นและทางเทศบาลจะมาเก็บทุกวัน จึงทำให้ไม่เกิดปัญหาเรื่องการกำจัดขยะ

#### 4.5 ชุมชนระแกง

##### 4.5.1 ที่ตั้ง และขนาด

ชุมชนระแกงตั้งอยู่ในตำบลทวายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทางด้านเหนือของชุมชนติดกับที่อยู่อาศัยของเอกชน ทางตอนใต้ติดกับถนนระแกง ทางด้านตะวันออกติดกับกำแพงดิน และที่อยู่อาศัยของเอกชนและทางตะวันตกติดกับที่ว่างของแขวงการทางและที่อยู่อาศัยเอกชน

(ภาพที่ 4.5)



ภาพที่ 4.5 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนระแกง

ชุมชนระแกงอยู่ห่างจากตลาดวโรรสประมาณ 2 กิโลเมตร ตลาดที่อยู่ใกล้ชุมชนนี้มากที่สุดคือ ตลาดอนุสารซึ่งอยู่ห่างประมาณ 800 เมตร รองลงไปคือ ตลาดประตูเชียงใหม่อยู่ห่างประมาณ 1 กิโลเมตร ชุมชนนี้อยู่ใกล้ชุมชนหัวฝาย

ชุมชนระแกงเป็นชุมชนที่ใหญ่ที่สุดในชุมชนที่ศึกษา มีประชากรประมาณ 593 คนและมี 135 หลังคาเรือน

#### 4.5.2 ประวัติความเป็นมา

ชุมชนนี้ได้มีประชาชนเข้ามาสร้างที่อยู่อาศัยขึ้นประมาณ 3 ชั่วอายุของคนของชุมชนนี้ ซึ่งในช่วงแรก ๆ นั้นมีบ้านประมาณ 20 กว่าหลังและสร้างอยู่ในที่ของตนเอง ส่วนบริเวณที่เป็นที่ของเทศบาลนั้นเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่และมีปลาชุกชุม หนองน้ำนี้ชื่อว่าหนองหลวง บริเวณที่เป็นกำแพงดินนั้นยังคงเป็นกำแพงดินที่ยาวและมีทางเดินเลียบบกำแพงดินเข้ามาในชุมชนเป็นทางเดินแคบ ๆ บริเวณที่เป็นซอยระแกง 2 ปัจจุบันนี้ เมื่อก่อนเป็นทางเดินแคบ ๆ เช่นกัน ส่วนทางตอนเหนือของชุมชนเป็นส่วนผลไม้ เช่น มะม่วง กัลลวย ลำไย และมีทางเดินจากชุมชนผ่านสวนนี้ออกไปยังถนนศรีดอนไชยได้ ในช่วงฤดูฝนเมื่อฝนตกหนัก ๆ การเข้าออกชุมชนลำบากมากโดยเฉพาะทางเดินเรียบกำแพงดิน เพราะดินจะน้ำลงมาจากกำแพงกันทางเดิน แต่น้ำไม่ท่วมเหมือนปัจจุบัน เพราะน้ำระบายไหลลง ไปทางตอนใต้ของชุมชนหรืออยู่ในหนองหลวงแห่งนี้ ทางตอนเหนือของชุมชนเดิมมีโรงฆ่าสัตว์ตั้งอยู่ซึ่งประชาชนบางคนได้เข้าไปทำงานที่นี้ อาชีพของประชาชนในช่วงนั้นมีหลายประเภทบางบ้านปั้นอิฐขายและมีเพียง 2 บ้านที่ทำเครื่องเงิน ต่อมาประชาชนที่ยากจนได้เข้าไปบุกกรุกสร้างที่อยู่อาศัยขึ้นบริเวณริม ๆ หนองหลวงก่อน เมื่อประชาชนย้ายเข้ามามากขึ้นเรื่อย ๆ ที่ริมหนองถูกบุกกรุกจนหมดก็ขยายรูกล้าลงไปในหนอง โดยสร้างที่อยู่อาศัยแบบง่าย ๆ และค่อยปรับปรุงเรื่อย ๆ แต่มีบางคนที่เข้ามาอยู่แล้วย้ายออกไป โดยขายที่ของตนต่อเป็นทอด ๆ ไปหรือมีการแบ่งพื้นที่ของตนที่ได้จับจองไว้ขายให้กับคนที่เข้ามาอยู่รุ่นหลัง ๆ ในราคาถูก ส่วนพวกที่มีที่เป็นของตนเองนั้นก็ได้รับมรดกตกทอดสืบต่อ ๆ กันมาหรือบางครั้งขายต่อและตน

ก็ย้ายไปอยู่ที่อื่นก็มี บ้านในชุมชนนี้ ได้ขยายไปเรื่อย ๆ ทั้งคนที่ย้ายเข้ามาใหม่และคนที่เกิดในชุมชนเองจนทำให้ในปัจจุบัน ชุมชนนี้มีความหนาแน่นมากขึ้นและ ไม่มีที่ว่างที่จะให้บุกรุกจับจองกันได้ อีกต่อไป

ชุมชนระแกง เดิมเรียกว่าบ้านดอกสนคำใต้ และเปลี่ยนมาเป็นระแกงจนปัจจุบัน เรียกชุมชนระแกง ชุมชนนี้ทางเทศบาลได้จัดให้เป็นชุมชนตัวอย่าง ฉะนั้นจึงได้รับการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ มากกว่าชุมชนอื่น ๆ เช่น มีน้ำประปาหยอดเหรียญ การสร้างทางระบายน้ำ ทางเดินเป็นถนนคอนกรีต การพัฒนาเหล่านี้ล้วนแต่สนับสนุนให้ประชาชนได้รับความสะดวกสบายขึ้น

#### 4.5.3 ลักษณะทางกายภาพ

เนื่องจากชุมชนนี้เป็นที่ลุ่มเพราะ เป็นหนองน้ำมาก่อน จึงทำให้บางบริเวณ โดยเฉพาะทางตอนเหนือของชุมชนมีน้ำขังอยู่ตลอดทั้งปี ส่วนบริเวณทางตอนกลาง และทางด้านตะวันออกของชุมชนมีน้ำขัง เป็นบางช่วงและขังอยู่ เป็นเวลานาน โดยเฉพาะฤดูฝนที่ส่วนใหญ่ของชุมชนมีน้ำขัง จึงทำให้บางบ้าน เข้าออกได้ลำบากต้องทำทางเดินเป็นไม้กระดานแผ่นเดี่ยวต่อ ๆ กัน น้ำที่ขังอยู่นี้เป็นน้ำเน่าซึ่ง เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามชุมชนนี้ก็ยังมีพื้นที่ที่ทางเทศบาลจัดไว้เป็นที่ว่างใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้

ชุมชนระแกงมีการคมนาคมติดต่อกับสังคมภายนอกได้สะดวกมีทางเข้าออกชุมชนที่เป็นทางขนาดใหญ่ได้ 3 ทางซึ่งรถยนต์ผ่านเข้าออกได้ คือเข้าทางถนนกำแพงดิน และถนนระแกง โดยมีซอยเข้าไปเป็นถนนระแกงซอย 2 และเข้าทางถนนระแกงได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งเข้าทางด้านใต้ของชุมชน นอกจากนี้ยังมีทางเดินที่รถยนต์ผ่านไม่ได้ ซอยแยกจากถนนกำแพงดินเข้าไปในชุมชนอีก 3 ทางปัจจุบันเป็นทางคอนกรีตกว้างประมาณ 1.25 เมตร เดิมเป็นทางสะพานไม้และทางเดินธรรมดา เมื่อปี 2529 ทางเทศบาลได้สร้างเป็นทางคอนกรีต นอกจากนี้จากถนนระแกงซอย 2 ยังมีทางเดินแยกเข้าไปในชุมชนอีกที่เป็นทางเดินคอนกรีตนั้นมี 10 ทาง ทางเดินเหล่านี้เป็นทางตัน แต่มีอยู่ทางเดียวที่สร้างมีขนาดกว้างประมาณ 3 เมตรและทางนี้จะไปทางตอนใต้ของถนนระแกง แต่ทางนี้เป็นคอนกรีตเพียงช่วงเดียวและต่อจากนั้นเป็นถนนดิน และจากถนนสายนี้มีทางเดินแยกไป

ทางตะวันตกของชุมชน นอกจากทางคอนกรีตแล้วยังมีทางเดินที่ทำเป็นสะพานไม้อีก 1 ทางเป็นทางแยกเข้าบ้าน

การคมนาคมติดต่อกับภายนอกชุมชนนั้นทำได้สะดวกเพราะมีถนนสายใหญ่ ๆ ถึง 2 สาย คือถนนระแกงและกำแพงดิน และตอนกลางชุมชนมีถนนระแกงซอย 2 ผ่านอีกจึงทำให้เข้าออกสะดวกถึงแม้ว่าชุมชนนี้ไม่มีรถประจำทางผ่านโดยตรงแต่มีรถประจำทางผ่านซึ่งอยู่ไม่ไกลจากชุมชนนี้ทำให้ประชาชนสามารถไปใช้บริการรถประจำทางได้

#### 4.5.4 สิ่งบริการสาธารณูปโภค

ในชุมชนนี้ มีสิ่งบริการสาธารณะที่ดีกว่าทุก ๆ ชุมชนที่ศึกษา เพราะทางเทศบาลได้จัดให้ชุมชนนี้เป็นชุมชนตัวอย่าง ฉะนั้นการจัดสิ่งบริการให้กับชุมชนนี้จึงมากกว่าชุมชนอื่น ๆ ดังเช่น ไฟฟ้า ประชาชนในชุมชนนี้ ใช้ไฟฟ้าที่ต่อโดยตรงเป็นส่วนใหญ่ บางบ้านที่ใช้ไฟพวงนั้นมีเป็นส่วนน้อย และส่วนใหญ่จะเป็นบ้านญาติกัน

ประปา การประปาในชุมชนนี้ ดีกว่าชุมชนอื่น ๆ เพราะทางเทศบาลได้จัดบริการให้กับประชาชนโดยจัดทำเป็นน้ำประปาหยอดเหรียญ โดยคิด 1 บาทจะได้ประมาณ 2 ปีบ ถ้าบ้านใดต้องการใช้น้ำประปา ก็ให้หยอดเหรียญ แต่ต้องนำสายยางมาต่อเข้าไปยังบ้านของตนเอง ประปาหยอดเหรียญมีอยู่เพียงที่เดียว จึงไม่สามารถให้บริการได้ทั่วชุมชน แต่ประชาชนก็แก้ปัญหาโดยไปซื้อน้ำต่อจากบ้านที่มีน้ำประปาใช้หรือบางบ้านก็ใช้น้ำบ่อ บ่อบางบ่อน้ำชุ่นต้องกรองก่อน โดยสร้างที่กรองน้ำกันเอง แต่บางบ่อก็ไม่ต้องกรอง การที่ประชาชนไม่สามารถต่อน้ำประปาเข้าบ้านได้นั้น เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงประมาณ 4,000-5,000 บาทต่อหลัง ถึงแม้ประชาชนไม่สามารถต่อน้ำประปามาใช้ได้ แต่เรื่องน้ำก็ไม่เป็นปัญหาเพราะยังสามารถหาน้ำมาใช้ได้ไม่ลำบากนัก

การกำจัดขยะ ในชุมชนนี้ได้รับการช่วยเหลือจากเทศบาลเป็นอย่างดี เทศบาลได้นำถังขยะทั้งแบบถังใหญ่และที่เป็นช่องมาให้ไว้ในชุมชนตลอดจนมีรถเข้ามาเก็บขยะวันเว้นวัน จึงทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องนี้แต่มีบางบ้านที่อยู่ลึกเข้าไปที่ไม่สะดวกที่จะนำขยะมาทิ้ง ฉะนั้นบางบ้านเหล่านี้จึงทิ้งลงใต้ถุนบ้านหรือกองไว้ใกล้ ๆ บ้านทำให้ส่งกลิ่นเหม็น